

ВПЛИВ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ НА ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В РЕГІОНІ

**ЛОЗОВСЬКА О.І., аспірант,
Національний університет біоресурсів і природокористування
України**

В статті розглянуто основні фактори, що впливають на ефективність виробництва продукції рослинництва. Досліджено стан виробничих ресурсів Київської області, ефективність їх використання, виявлено недоліки та шляхи їх усунення.

The article examines the main factors affecting the efficiency of crop production. Research of industrial resources of the Kiev region, the effectiveness of their use, revealed deficiencies and ways to remedy them.

Постановка проблеми. На всіх етапах розвитку сільського господарства одним із основних напрямів є виробництво продукції рослинництва, а обґрунтування заходів щодо його стабілізації і підвищення ефективності – загальнодержавним завданням. Актуальність проблеми ефективності сільськогосподарського виробництва, зокрема галузі рослинництва, за сучасних умов виходить на перше місце серед інших важливих проблем. Вирішення та реалізація проблеми – це формування реального добробуту населення країни, підвищення її продовольчої безпеки. Ефективність розвитку рослинництва формується під впливом багатьох чинників, зокрема ґрунтового – кліматичних, технологічних, біологічних та інших, що ускладнює пошук додаткових можливостей для її підвищення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах в умовах ринкових перетворень присвячені наукові праці В. Я. Амбросова, В. Г. Андрійчука, А. С. Даниленка, М. Я. Дем'яненка, О. Ю. Єрмакова, І. В. Коновалова, В. І. Криворучка, П. Т. Саблука, П. П. Руснака, М. М. Федорова, В. К. Терещенка, О. В. Шкільова, О. М. Шпичака, та багатьох інших учених. Разом з тим, питання підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва на інноваційній

основі й надалі залишаються недостатньо вивчені. Це зумовлює необхідність вивчення окресленої проблеми, підтверджує її актуальність.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення впливу основних факторів на економічну ефективність виробництва продукції рослинництва Київської області та виявлення можливостей поліпшення результативних показників діяльності сільськогосподарських підприємств з застосуванням інноваційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Ефективність виробництва — це складне і багатогранне явище. Будь-яке виробництво передбачає витрати ресурсів і одержання певних результатів. Ефективність — це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами [1, с. 397-398]. В сільському виробництві поєднані наступні фактори виробництва: земля, робоча сила, основні засоби та предмети праці.

Для ефективного виробництва продукції рослинництва важливе значення має структура посівних площ. За 1995-2008 роки в структурі сільськогосподарських угідь відбулись значні зміни. Так, зокрема, через неприбутковість тваринництва площа під кормовими культурами у 2008 році зменшилась в 3,7 рази, під зерновими культурами, які є прибутковими зросла в 1,2 рази, під технічними культурами в 1,6 рази, зокрема під ріпаком в 19,5 рази [2, с. 124]. Але при цьому слід звернути увагу на негативні наслідки при вирощування ріпаку, через насичення ґрунту збудниками хвороб при умові, що виробництво останнього надалі планується збільшувати відповідно Програми розвитку ріпаківництва в Україні на 2008 – 2015 роки, затвердженої Міністерством аграрної політики України 21 лютого 2006 року в 2015 році до 2 млн. га [3].

На думку вчених – аграрників частка добрив у формуванні врожайності становить 40-50%, а сорту і насінневого матеріалу – 15-20%. Проведення технологічних операцій в оптимальні строки і при відповідній якості формує врожайність на 15-20% [4, с. 87]. За 2000-2008 роки обсяг внесених органічних добрив у Київській області скоротився на 62 %, мінеральних - збільшився на 64 %. Головною причиною цього є скорочення галузі тваринництва в області. В тих підприємствах де вона збереглась керівники віддають перевагу реалізації органічних добрив, не враховуючи економічного ефекту від

їх внесення. Проведений кореляційний аналіз залежності між внесенням мінеральних і органічних добрив та урожайністю пшениці по Київській області у 2008 році показав, що урожайність на 24 % залежить від обсягу внесення органічних та мінеральних добрив, в тому числі на 4 % від обсягу внесення органічних добрив і на 20% від мінеральних. При збільшенні норми внесення органічних добрив на 1 т/га на 1 га в досліджуваній сукупності урожайність підвищиться на 0,83 ц/га, збільшення норми внесення мінеральних добрив на 1 ц діючої речовини дасть прибавку урожаю – 0,11 ц/га. Економічний ефект від використання органічних та мінеральних добрив при виробництві зернових культур наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Розрахунок додаткового прибутку від внесення органічних та мінеральних добрив під урожай пшениці в 2009 році*

Назва препарату	Норма внесення, кг/га	Ціна добрив, грн./т	Вартість добрив, грн./га	Прибавка урожаю, ц	Ціна реалізації пшениці 3 класу, грн./т	Додаткова виручка, грн.	Витрати на внесення добрив, грн.
Нітро-амофоска	300	3750	1125	9	1050	945	15
Аміачна селітра	400	1800	720	11	1050	1155	19
Органічні добрива	21		2100	6,3	1050	662	162
	-	-	-	16,8	1050	1764	-
	-	-	-	16,8	1050	1764	-
	-	-	-	6,3	1050	662	-

*Розраховано автором

Аналізуючи таблицю 1 бачимо, що прибуток від внесення мінеральних добрив за рік становить 221 грн., за 4 роки - 884 грн., органічних добрив – 2590 грн. Отже, необхідно переглянути сівозміну та вносити добрива в необхідній пропорції для підвищення урожайності культур, що в поєднанні з малозатратними технологіями забезпечило б значний ефект. Так при використанні ноу-тілл технології при вирощуванні ярого ячменю в компанії «Агромир», що на Кіровоградщині, економія на 1 га склала 495 грн., 124 грн. на тоні [4, с. 26].

Важливим шляхом підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств є застосування нових сортів

рослин. У Державному реєстрі сортів рослин, на 2008 рік налічується 162 сорти пшениці м'якої озимої, з них 135 сортів вітчизняної селекції та 27 – іноземної. Серед нових сортів, які мають потенційну врожайність понад 100 ц/га – Фаворитка, Золотокоса, Фарандоль, Попелюшка та інші [5, с. 56].

Особливо важливу роль серед факторів виробництва відіграє праця. Мотиваційним фактором для здійснення трудової діяльності є рівень оплати праці. Розглянувши динаміку середньомісячної номінальної заробітної плати в Київській області за видами економічної діяльності бачимо, що за 2000 – 2008 роки номінальна заробітна плата в галузі становила в середньому 71 % від заробітної плати по національному господарству. Таким чином низька оплата, важкі умови праці та сезонне виробництво створює дефіцит молодих кваліфікованих кадрів, здатних застосовувати новітні досягнення техніки і технології. Джерелом зростання оплати праці має бути збільшення частки уречевленої праці в собівартості продукції, що дасть змогу підвищити ефективність виробництва останньої. Отже, впровадження інноваційних технологій та підвищення рівня освіти працівників дозволить знизити витрати виробництва та підвищити якість продукції, оскільки це єдина можливість отримати максимум прибутку.

Внаслідок диспаритету цін більшість виробників не мають можливості придбати нову техніку, що спричиняє зниження ефективності вирощування сільськогосподарських культур. Аналізуючи наявність основних засобів за видами економічної діяльності в Київській області бачимо, що за 2000 – 2008 роки вартість основних засобів в економіці зростає в 2 рази швидше, ніж в сільському господарстві [2, с. 72]. Основним джерелом фінансування залишаються власні кошти підприємств та організацій. Їх частка за аналізований період збільшилась на 8,9 %. Спостерігається зменшення обсягу фінансування з державного та місцевого бюджетів. В той же час неможливість нагромадження власного капіталу призвело до збільшення залучених кредитів та інших позик на 18,5 %. Обсяги іноземних інвестицій скоротились за аналізований період на 28,1 %. Через критичний стан галузі кошти інвесторів вкладаються у прибуткові сфери, зокрема у виробництво харчових продуктів було вкладено 35,2 % інвестицій, у переробну промисловість – 51,3 % [2, с. 219].

Процеси деградації матеріально – технічної бази сільського господарства на даний час настільки глибокі, що у разі створення

сприятливих для інвестування умов основний капітал в галузі, за розрахунками економістів, почне зростати лише через 4 - 5 років з початку здійснення стабілізаційних заходів. Так, зокрема, зниження купівельної спроможності аграрних підприємств та заповнення ринку іноземною технікою спричинили зменшення обсягів виробництва продукції машинобудування, при значному рівні зносу наявної в господарствах техніки. Враховуючи потребу в техніці вітчизняні виробники почали виготовляти техніку дешевшу за зарубіжні аналоги. Лабораторія систем економічних нормативів на нову техніку НДІ «Укراгропромпродуктивність» провела дослідження згідно з ДСТУ 4397 : 2005 і визначила показники економічної ефективності використання дискового агрегату УДА-4,5-20 виробництва ТОВ «БілоцерківМАЗ», порівняно із зарубіжним аналогом – дисковою бороною Discover XM 36 – виробництва фірми KUHN (Франція). Аналіз досліджень свідчить, що дисковий агрегат УДА-4,5-20 порівняно з зарубіжним аналогом має менші прямі експлуатаційні витрати на 45,8 % при майже рівній продуктивності і в 2 рази більший вартості [6, с.68]. Для подолання технічного відставання сільського господарства необхідно щоб економічні відносини між аграрним виробництвом і виробниками технічних засобів та матеріально – енергетичних ресурсів ґрунтувались на єдиній економічній основі – одержанні рівновеликого прибутку на рівно вкладений капітал.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що роль інноваційної діяльності як вирішального фактора підвищення ефективності виробництва, забезпечення стабільного економічного росту постійно зростає і за сучасних умов для аграрних підприємств є пріоритетним напрямом. Створені аграрної реформою умови для формування багатокладної економіки на селі замість очікуваного зростання виробництва та підвищення його ефективності мають наслідком зменшення обсягів сільськогосподарської продукції, порушення умов відтворення ресурсів. Однією з головних причин цього було те, що агропромисловий комплекс не базувався на інноваційно – інвестиційній основі в результаті відсутності еквівалентного обміну та належних інвестицій в сільське господарство. Розвиток економіки за інноваційною моделлю потребує мобілізації ресурсів за рахунок сприяння нарощуванню і продуктивному використанню фінансових ресурсів підприємства. Фінансова політика держави має ґрунтуватись на пріоритетності фінансових ресурсів підприємств, а не бюджету. Власні ресурси підприємств можуть зрости внаслідок врегулювання

оподаткування - зниження податкового навантаження, надання пільг з оподаткування. Але за нинішніх умов дані шляхи можуть бути використані в обмеженій кількості. За умов економічної кризи не лише знизилися темпи науково – технічного прогресу, а й значно скоротилися обсяги наявної у виробництві техніки, високопродуктивних сортів рослин і порід тварин. Розвиток продуктивних сил відбувається лише в окремих підприємствах. Та незважаючи на негативні тенденції у сфері науково – технічного прогресу, в галузі зберігся значний науково – технічний потенціал, підтримуючи який Україна зможе поліпшити матеріально – технічний стан сільськогосподарських підприємств і позитивно вплинути на ефективність їх господарювання.

Література:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник / В. Г. Андрійчук. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
2. Статистичний щорічник Київської області за 2008 рік / [ред. С. І. Коханчук] — К.: Головне управління статистики у Київській області, 2009. - 497 с.
3. Міністерство аграрної політики [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?7207>.
4. Ціни нижчі за собівартість? No-till зменшить вашу собівартість. // Зерно. — 2009. - № 2. — С. 26.
5. Бельдій Н. Кращі нові сорти пшениці - запорука високих і стабільних урожаїв / Н. Бельдій, В. Лисікова, О. Шовгун // Інформаційний щомісячник Пропозиція. — 2008. - № 9. - С. 56-66.
6. Кононенко М. П. Техніко - технологічні напрями підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва. / М. П. Кононенко // Економіка АПК. — 2008. - № 8. - С. 68.